

אי שתיק בריה.

אמר ליה לאביו: מדי שמיע לך בהא?

אמר ליה: הכי אמר רב ששת: ביצת תרנגולת.

ואמאי קרו לה ביצה קלה? שיערו חכמים כי אין לך ביצה קלה לבשל יותר מביצת תרנגולת!

אמר ליה בריה: ומאי שנא מכל שיעורי שבת דאוכלין, שמשערין בהוצאתן וקצירתן וטחינתן בכגרוגרת. והכא משערין בכביצה?

אמר ליה מר בריה דרבינא: הכי אמר רב נחמן: מתניתין נמי משערין בכגרוגרת מביצה קלה ולא בכל הביצה.

מתניתין:

א-א המוציא עצם — שיעורו הוא כדי לעשות ממנו תרוד כף.

רבי יהודה אומר: כדי לעשות ממנו חף מפתח.

זוכית — כדי לגרור לחדד בו ראש הכרכר, שבט שמשמשים בו האורגים בשעת האריגה וראשו חד.

צרור או אבן — כדי לזרוק בעוף להבריחו.

רבי אלעזר בר יעקב אומר: כדי לזרוק בבהמה. שאין אדם טורח להרים אבן כדי להבריח עוף היות שהוא יכול לעשות זאת

בגערה בלבד. ואינו חייב אלא על שיעור צרור ואבן גדול יותר — כדי לזרוק בבהמה.

גמרא:

שנינו במשנה: המוציא עצם כדי לעשות ממנה תרוד. רבי יהודה אומר כדי לעשות ממנו חף.

והוינן בה: למימרא, דשיעורא דרבי יהודה נפיש גדול מדרבנן. שהרי מפתח הוא גדול יותר מתרוד. ותיקשי, דהא קיימא לן דשיעורא דרבנן נפיש?

ומתריצין: אמר עולא: חף דרבי יהודה היינו חפי פותחת שיני המפתח בלבד שהוא פחות מתרוד.

תנו רבנן: חפי פותחת, שיני המפתח — טהורין אינם מקבלים טומאה לפי שאינם ראויים לשימוש בפני עצמם ואין עליהם תורת כלי.

קבען בפותחת במפתח — טמאין, שמעתה הם כלי.

וכל זה אמור במפתח של שידה או תיבה.

ומפתח של גל, של דלת בית או שער החצר, אף על פי שחיברן בדלת וקבען במסמרים [עיין ביאורו בעינים (1)] — טהורין. לפי שהמפתח מחובר לדלת והדלת מחוברת לקרקע. וכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע, שאינה מקבלת טומאה.

שנינו במשנה: זוכית כדי לגרור בו ראש הכרכר.

1. בפשוטו אינו מובן. דאדרבה בגלל שחיברן בדלת יש להם להיות טהורין, כדמסיק דמחובר

1. בפשוטו אינו מובן. דאדרבה בגלל שחיברן

בתחילה באבן קטנה כזית, ואח"כ באבן בשיעור של כאגוז, ובסוף בכביצה.

אמר להו זונין: וכי טורטני משקולת יבנים לבית הכסא לשקול שם האבנים!?

נמנו וגמרו: מלא היד. ואפילו ארבע או חמש אבנים, כל שיש בין כולם כמלא היד.

תניא: רבי יוסי אומר: כזית כאגוז וכביצה.

רבי שמעון ברבי יוסי אומר משום אביו: מלא היד.

תנו רבנן: ג' אבנים מקורזלות מחודדות וראויות לקינוח מותר להכניס לבית הכסא בשבת ואין בזה איסור מוקצה [ובמקום שאין איסור הוצאה כגון בתוך החצר או בתוך ארבע אמות ברה"ר].

וכמה שיעורן?

רבי מאיר אומר: כאגוז, כל אחת מהאבנים.

רבי יהודה אומר: כביצה.

אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא: כמחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה כאן — כך מחלוקת באתרוג. שרבי מאיר סבר שיעור אתרוג כאגוז ורבי יהודה סבר כביצה.

תנא: סכוכית [זכוכית, ונקראית זכוכית על שם שהיא זכה. וכן נקראת סכוכית על שם שסוכין [מסתכלין] בה. רש"י] — כדי לפצוץ לנתק בה שני נימין חוטיין כאחת.

שנינו במשנה: צרור או אבן כדי לזרוק בעוף. רבי אלעזר בר יעקב אומר: כדי לזרוק בבהמה.

אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן: והוא שמרגשת בה הבהמה בצרור ובאבן בהכאתם.

וכמה שיעורו?

תניא: רבי אלעזר בן יעקב אומר: משקל עשרה זוז.

זונין [שם אדם] על לבי מדרשא, אמר להו: רבותי! אבנים של בית הכסא שמקנחים בהם — שיעורן בכמה, להתחייב עליהם משום הוצאה לרה"ר, או בתוך החצר, שהתירו חכמים איסור מוקצה משום כבוד הבריות — כמה מהם מותר לטלטל?

ושתי השאלות תלויות בשיעור אחד, שהשיעור הראוי לקינוח הוא השיעור שחייבין עליו משום הוצאה, והוא שהתירו בטלטול מצד מוקצה.

אמרו לו: כזית, כאגוז וכביצה. בשלש גדלים של אבנים מקנחים, בזו אחר זו.

ובתוד"ה חפי, פירשו דבשל גל אין מפתח כלל אלא שינים בלבד, והן קבועות בדלת. וקאמרה הברייתא דאעפ"י שחיבון כבר בדלת ונגמרה מלאכתן, מכל מקום הן טהורים משום מחובר לקרקע.

לקרקע הוא כקרקע. וברש"ש כתב שרש"י גרס שחיבון בפותחת [וכ"כ מהר"ם דרש"י לא גרס בדלת] ולפי"ז ניחא. שאעפ"י שקבען בפותחת וראויין לשימוש, מכל מקום טהורין, משום מחובר לקרקע.

[שערות]. אלא ימשמש **כלאחר יד**, בשינוי. כגון שיאחזו הצרור בשתי אצבעותיו. (2)

אמר רבי ינאי: אם יש מקום קבוע לבית הכסא מכניס אבנים כמלא היד, כדי שאם ישארו מהאבנים ישתמש בהם פעם אחרת באותה שבת. ואם לאו, לא יכניס אלא כהכרע שלש אבנים. דהיינו, שתהיינה שלשת האבנים כל אחת כאגוז, שהוא ה"מכריע" [האמצעי] בין כזית וכביצה.

מדוכה קטנה של בשמים שהיא מוקצה, לפי שמלאכתה הוא מלאכת איסור בלבד — אמר רב ששת: אם יש עליה עד, היינו שכבר קנח בה פעם אחת, מותר לטלטלה לקינוח. שהרי הקינוח מעיד על המדוכה שמעתה היא עומדת רק לכך. (3)

מיתבי להא דרב ששת: תניא: עשרה דברים מביאין את האדם לידי תחתוניות, טחורים.

ואלו הן: האוכל עלי קנים, ועלי גפנים, ולולבי גפנים. ומוריוני בהמה, בשר בהמה שיש בו חריצים, כגון החיך והלשון, בלא מלח. ושדרו של דג. ודג מליח שלא בישל כל צרכו. והשותה שמרי יין. והמקנח בסיד ובחרסית או בצרור שקינח בו חבירו.

ויש אומרים: אף "התולח" עצמו בבית הכסא, שאינו יושב אלא נשען על ברכיו, שעל ידי כן נפתחין הנקבים יותר מדאי.

והוינן בה: כיצד תלה רב חסדא את המחלוקת באתרוג במחלוקת באבנים? והרי התם, באתרוג — מתניתין היא במסכת סוכה, שנחלקו בה רבי מאיר ורבי יהודה, ואילו הכא, ברייתא היא, והמשנה ידועה יותר מהברייתא, וכיצד תולה רב חסדא את הידוע בשאינו ידוע?

ומתצינן: אלא אימא: כמחלוקת באתרוג כך מחלוקת כאן. ורב חסדא נתן סימן, שאם ישכחו הברייתא יזכרו על ידי המשנה שכך היא המחלוקת בין רבי מאיר ורבי יהודה.

אמר רב יהודה: אבל לא התירו לטלטל את הפאיים לצורך קינוח.

ומבארין: מאי פאיים?

אמר רבי זירא: כרשיני בבלייתא. רגבי אדמה שאינם ראויים לקינוח משום שהם נפרכים. [ונקראים "בבלייתא" היות ובבל היא ארץ לחה, והמחרישה מעלה רגבים].

אמר רבא: אסור למשמש בצרור בשבת כדרך שממשמש בחול כדי לפתוח נקב פי הטבעת, למי שיש לו עצירות.

מתקיף לה מר זוטרא: וכי ליסתכן?! שיכול לבא לידי סכנה אם לא ימשמש!

ומתצינן: אין כונת רבא שלא ימשמש כלל בשבת. אלא שלא ימשמש כדרך שהוא עושה בחול, כיון שהוא משיר נימין

2. דמחזי כמתקן מנא.

3. הקשה הר"ן, הא כלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו, ואמאי

2. והר"ח פירש דאסור למשמש בצרור להחליקו כדי שלא ישרוט את בשרו משום שבא לידי כתישה או טחינה של האבן, ורק כלאחר יד מותרץ והרמב"ן כתב שהאיסור הוא משום

אמר ליה אבוי לרב יוסף: ירדו עליה גשמים על המדוכה ונשטשטשו רושם הקינוח — מהו לטלטל את המדוכה? האם לאחר שנהייתה המדוכה נקיה בטל בכך יחודה לצורך קינוח? (4)

אמר ליה רב יוסף: אם היה עדיין רישומו ניכר — מותר. כיון שהוא מאוס ואינו ראוי עוד לבשמים, ומבטלו לגמרי לצורך בית הכסא.

א-ב9 ב-ב
בעא מיניה רבה בר רב שילא מרב חסדא: מהו להעלותם, את האבנים, אחריו לגג, כשרוצה לפנות שם. האם אין בכך משום טירחא יתירה? (1)

אמר ליה רב חסדא: גדול כבוד הבריות,

הרי, שאין מקנחין במה שקינח חבירו, וכיצד אמר רב ששת שמתמשין במדוכה כמה פעמים לקינוח?

ומתרינן: לא קשיא: הא בלח, בעודו לח אינו ראוי לקינוח חוזר. הא ביבש, לאחר שנתייבש מקנחין בו שוב.

ואיבעית אימא: כאן מצד אחד באותו צד שכבר השתמשו שוב אין מקנחין, וכאן משני צדדין, שבצד האחר הוא ראוי לקינוח.

ואיבעית אימא: הא ידידה במה שהוא עצמו קינח משתמש שוב. הא דחבריה מה שחבירו קינח אינו ראוי לשימוש עבורו.

צריך עד?

והריטב"א כתב דהוי מוקצה מחמת חסרון כיס דאפילו לצורך גופו אסור.

ועיין בגליון הש"ס שהקשה מדברי רש"י לקמן כגן א, שביאר שם כי מדוכה אסורה בתורת מוקצה מחמת חסרון כיס.

ובפשוטו נראה שרש"י מחלק בין מדוכה של בשמים ובין מדוכה של שום המתבארת שם.

והראשונים פירשו עפ"י הירושלמי דמדוכה קטנה הוא המשך לדלעיל, שאם אין מקום קבוע לבית הכסא יכניס רק אבן כהכרע דהיינו כמשקל רגל [מלשון כרעי המטה] של מדוכה קטנה של בשמים.

ובדברי רב ששת פירשו הראשונים דאם יש על האבן עד, היינו שניכר שכבר קינח בה פעם אחת, מותר לקנח בה אפילו היא גדולה הרבה, או אפילו הרבה אבנים יותר ממלא היד. שהרי הן מוכנות מבעוד יום [וכן הוא בשו"ע סי' שי"ב ס"א כראשונים הנ"ל].

4. הרי"ף והרמב"ם מפרשים דקאי אאבנים שירדו עליהם גשמים, ונשטשטשו היינו שנטבעו בקרקע. ומיבעיא להו אי חיישינן לסותר או טוחן. דהיינו, אם האבן היתה שקועה ברצפה שבחצר אי הוי כסותר את הרצפה ע"י נטילת האבן, או כטוחן את העפר שסביבות האבן. והשיב לו רב יוסף שאם רישומן ניכר, דהיינו שניכרין למעלה מהקרקע ולא נטבעו לגמרי מותר. [עפ"י משנה ברורה סימן שי"ב ס"ב].

1. רש"י ותוד"ה מהו. הקשו על רש"י דא"כ כדפריך רבינא לקמן מקיסם דמוכח דאפילו במקום כבוד הבריות לא נדחה איסור מוקצה, היה לו להקשות על עצם הדין דסוגיא דלעיל שהתירו לטלטל אבנים של בית הכסא, ולמה שאל רק כאן בדינא דלהעלותם לגג. ולכן פירשו דהאיבעיא היא אם התירו גם באופן כזה שבית הכסא קרוב לביתו על הגג ויכול להכין שם אבנים מערב שבת, והשיב רב חסדא שגם בכה"ג